

Wymagania edukacyjne z języka polskiego – klasa VIII

Wymagania na poszczególne oceny w podziale na obszary umiejętności.

Wymagania na wyższą ocenę obejmują umiejętności z poziomów niższych, przy większej samodzielności, poprawności i złożoności wykonania. Opisy wymagań sformułowano w 1. osobie liczby pojedynczej. Znajomość lektur dotyczy utworów i fragmentów omawianych zgodnie z rozkładem.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
1. Komunikacja Rozmowa, wystąpienie i porozumiewanie się w sytuacji sporu	• Słucham rozmówcy i odpowiadam na proste pytania związane z tematem. • Rozpoznaję nadawcę, odbiorcę i podstawową intencję komunikatu. • Z pomocą wyrażam opinię i podaję prosty argument. • Stosuję podstawowe zwroty grzecznościowe w rozmowie i krótkim wystąpieniu. • Wskazuję oczywisty przykład kłamstwa lub obraźliwej wypowiedzi. • Czytam zrozumiale tekst i przedstawiam krótką wypowiedź według planu.	• Uczestniczę w rozmowie, zachowując temat i nawiązując do wypowiedzi innych. • Określam cel wypowiedzi oraz rozpoznaję prosty sens pośredni. • Uzasadniam stanowisko argumentem i przykładem z tekstu lub obserwacji. • Dostosowuję podstawowe formy grzecznościowe do odbiorcy i sytuacji publicznej. • Rozpoznaję wypowiedź utrudniającą porozumienie; według wskazówek nadaję jej stosowniejszą formę. • Wygłaszam przygotowane przemówienie; podczas czytania uwzględniam intonację i podstawowe pauzy.	• Rozwijam rozmowę, zadaję pytania pogłębiające temat i odnoszę się do stanowisk innych osób. • Trafnie określam nadawcę, odbiorcę, cel oraz intencje komunikatu. • Dobieram argumenty i kontrargumenty; odwołuję się do lektur, tekstów kultury i obserwacji. • Przestrzegam norm grzecznościowych; formułuję sprzeciw bez obrażania rozmówcy. • Wyjaśniam wpływ doboru słów na konflikt lub porozumienie. • Wygłaszam spójne przemówienie, stosuję środki retoryczne i głosowo uwydatnia sens tekstu.	• Porządkuję dyskusję, zestawiam argumenty uczestników i formułuję wynikające z rozmowy wnioski. • Rozpoznaję ironię, prowokację i manipulację oraz wyjaśniam ich znaczenie w kontekście. • Oceniam trafność argumentów i rzeczowo odpowiadam na zastrzeżenia. • Dobieram język sprzyjający porozumieniu także przy różnicy poglądów. • Analizuję publiczną wypowiedź pod względem celu, grzeczności i skuteczności. • Występuję swobodnie i przekonująco; funkcjonalnie stosuję głos, pauzy, pytania retoryczne i zwroty do odbiorcy.	• Prowadzę pogłębioną dyskusję, wydobywając założenia i konsekwencje różnych stanowisk. • Trafnie objaśniam wieloznaczne intencje oraz zależność między formą komunikatu a jego odbiorem. • Buduję przemyślaną argumentację i weryfikuję własny pogląd pod wpływem uzasadnionych racji. • Proponuję językowe rozwiązania sytuacji spornych, respektując stanowiska i granice rozmówców. • Krytycznie oceniam etyczny wymiar publicznej wypowiedzi i uzasadniam ocenę. • Tworzę oraz wygłaszam oryginalne wystąpienie, świadomie kształtując kontakt z odbiorcami.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
2. Świadomość językowa Część 1 z 3 Zdania złożone, przekształcenia składniowe i interpunkcja	- Odróżniam zdanie od równoważnika oraz zdanie pojedyncze od złożonego. - Wskazuję orzeczenia i z pomocą wydziela zdania składowe. - Rozpoznaję na prostym przykładzie połączenie współrzędne i podrzędne. - Według wzoru zamieniam równoważnik na zdanie i łączę krótkie zdania. - Rozpoznaję z pomocą imiesłowy równoważnik oraz mowę zależną i niezależną. - Stawiam podstawowe znaki interpunkcyjne w prostych wypowiedzeniach.	- Rozpoznaję zdania współrzędnie złożone: łączne, rozłączne, przeciwstawne i wynikowe. - W typowych przykładach wskazuję zdanie nadrzędne i podrzędne oraz zadaję pytanie. - Rozpoznaję z pomocą zdania podrzędne przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe. - Wykonuję proste wykresy; przekształcam zdania według wskazówek. - Rozpoznaję imiesłowy równoważnik i zdanie wielokrotnie złożone; przekształcam prostą mowę niezależną. - Zazwyczaj poprawnie oddzielam zdania składowe oraz imiesłowy równoważnik przecinkami.	- Samodzielnie rozpoznaję poznane typy zdań współrzędnie i podrzędnie złożonych. - Określam zależności między zdaniami składowymi i sporządzam wykresy. - Analizuję typowe wypowiedzenie wielokrotnie złożone oraz tworzę zdanie odpowiadające wykresowi. - Poprawnie przekształcam zdania pojedyncze, złożone i konstrukcje z imiesłowym równoważnikiem. - Przekształcam mowę zależną i niezależną, zachowując sens, osoby i relacje czasowe. - Poprawnie stosuję interpunkcję poznanych konstrukcji i usuwam typowe błędy składniowe.	- Sprawnie analizuję wielostopniowe zależności między zdaniami w wypowiedzeniu wielokrotnie złożonym. - Uzasadniam rozpoznanie typu zdania i zapisuję przejrzysty wykres. - Celowo dobieram konstrukcje współrzędne oraz podrzędne do wyrażania relacji między myślami. - Przekształcam konstrukcje z imiesłowym równoważnikiem, zachowując tożsamość wykonawcy i relacje czasowe. - Wyjaśniam wpływ mowy zależnej, niezależnej i budowy zdań na wypowiedź. - Uzasadniam interpunkcję; wykrywam i poprawiam niejasność, błędne połączenia oraz zbędną zawilgość zdań.	- Samodzielnie rozwiązuję złożone zadania składniowe w obrębie poznanego materiału. - Porównuję kilka poprawnych struktur zdania i objaśniam różnice znaczeniowe oraz stylistyczne. - Buduję przejrzyste wypowiedzenia wielokrotnie złożone, podporządkowane logice wyводу. - Świadomie wykorzystuję przekształcenia składniowe do skracania, rozwijania i porządkowania tekstu. - Wyjaśniam artystyczne lub retoryczne funkcje składni w analizowanych utworach. - Sprawnie koryguję tekst i uzasadniam rozstrzygnięcia składniowe oraz interpunkcyjne.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
2. Świadomość językowa Część 2 z 3 Style językowe, odmiany polszczyzny i znaczenie wyrazów	• Z pomocą wyjaśniam znaczenie wyrazu na podstawie kontekstu. • Dobieram prosty synonim i antonim; rozpoznaję znany frazeologizm. • Odróżniam wypowiedź codzienną od oficjalnej. • Rozpoznaję oczywisty kolokwializm, archaizm i wyraz gwarowy. • Z pomocą wskazuję wyraz o szerszym znaczeniu, np. nazwę nadrzędną.	• Wyjaśniam typowe znaczenia dosłowne i przenośne oraz znane frazeologizmy. • Zastępuję kolokwializmy neutralnymi odpowiednikami i podaję znaczenie archaizmu. • Odróżniam gwarę terytorialną od środowiskowej oraz języka ogólnopolskiego. • Rozpoznaję charakterystyczne przykłady stylu potocznego, urzędowego, artystycznego, naukowego i publicystycznego. • Porządkuję proste zestawy wyrazów według zakresu i treści znaczeniowej.	• Precyzyjnie ustalam znaczenie wyrazu w kontekście; trafnie stosuję synonimy, antonimy i frazeologizmy. • Rozpoznaję kolokwializmy, archaizmy, neologizmy i słownictwo gwarowe; objaśniam ich funkcję. • Przekształcam prosty tekst gwarowy lub archaiczny na współczesną polszczyznę ogólną. • Rozpoznaję pięć poznanych stylów i wskazuję ich cechy językowe. • Dobieram słownictwo do sytuacji; odróżniam zakres od treści wyrazu i stosuję nazwy nadrzędne.	• Wyjaśniam zależność znaczenia, nacechowania i odbioru wyrazu od kontekstu. • Omawiam funkcje gwar, kolokwializmów, archaizmów i neologizmów w różnych wypowiedziach. • Przekształcam tekst między odmianami języka, zachowując istotny sens i intencję. • Analizuję styl tekstu i świadomie redaguję wypowiedź w określonym stylu. • Wyjaśniam zależność między zakresem a treścią wyrazu; celowo uogólniam lub uszczegóławia nazwy.	• Trafnie interpretuję nieoczywiste użycia słownictwa, uwzględniając kontekst i zamierzony efekt. • Wyjaśniam, jak zróżnicowanie języka kształtuje obraz postaci, grupy oraz epoki. • Świadomie stosuję stylizację w poznanym zakresie, zachowując jej konsekwencję i czytelność. • Swobodnie dostosowuję styl do celu, gatunku i odbiorcy; rozpoznaję oraz usuwam niezamierzoną niespójność. • Precyzyjnie operuję synonimią, frazeologią, zakresem i treścią słów w interpretacji oraz własnych tekstach.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
2. Świadomość językowa Część 3 z 3 Fleksja, słowotwórstwo, fonetyka i poprawność zapisu	- Rozpoznaję podstawowe odmienne i nieodmienne części mowy. - Podaję proste formy czasownika oraz rozpoznaję bezokolicznik. - Dobieram wyrazy pokrewne i z pomocą wskazuję podstawę oraz formant. - Dzielę prosty wyraz na głoski i sylaby; rozpoznaję typowy akcent. - Stosuję podstawowe poznane zasady ortografii, w tym zapis nie, oraz zaznaczam cytat według wzoru.	- Określam typowe formy gramatyczne poznanych części mowy. - Rozpoznaję osobowe i nieosobowe formy czasownika; tworzę formy trybu i stopniuję przymiotniki. - Tworzę rodzinę wyrazów i przeprowadzam prostą analizę słowotwórczą. - Rozpoznaję poznane zjawiska fonetyczne oraz wskazuję wyrazy z nietypowym akcentem. - Stosuję poznane reguły pisowni nie, wielkiej litery i trudności ortograficznych; poprawiam wskazane błędy.	- Rozpoznaję części mowy, ich formy gramatyczne i funkcje w wypowiedzi. - Poprawnie stosuję tryby, formy nieosobowe i imiesłowy oraz stopniowanie przymiotników i przysłówków. - Analizuję budowę słowotwórczą wyrazów, także typowego neologizmu; tworzę rodzinę wyrazów. - Objaśniam poznane zjawiska fonetyczne i stosuję właściwy akcent. - Poprawnie zapisuję cytaty i stosuję poznane reguły ortograficzne oraz interpunkcyjne we własnym tekście.	- Wyjaśniam, jak formy gramatyczne wpływają na znaczenie i sposób przedstawienia emocji lub zjawisk. - Sprawnie dobieram formy czasownika i innych części mowy do funkcji wypowiedzi. - Objaśniam związek budowy słowotwórczej neologizmu z jego znaczeniem i rolą w utworze. - Uzasadniam rozbieżności między wymową a pisownią oraz poznane odstępstwa od typowego akcentu. - Samodzielnie dokonuję korekty; wyjaśniam zasady pisowni, funkcje kropki i innych użytych znaków.	- Łączę wiedzę o częściach mowy, słowotwórstwie i fonetyce z pogłębioną analizą tekstu. - Celowo dobieram i przekształcam formy gramatyczne, aby uzyskać precyzyjny sens i zamierzony styl. - Trafnie interpretuję oraz tworzę neologizmy, uzasadniając ich budowę i funkcję. - Sprawnie wyjaśniam nowe przykłady zjawisk mieszczących się w poznanym zakresie. - Piszę bezbłędnie lub niemal bezbłędnie; samodzielnie rozstrzygam wątpliwości z wykorzystaniem odpowiednich źródeł.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
3. Odbiór tekstów kultury Część 1 z 3 Epika, dramat, bohaterowie i konstrukcja utworu	- Wskazuję bohaterów, czas, miejsce i najważniejsze zdarzenia. - Rozpoznaję narratora i wypowiedź postaci. - Odróżniam fikcję realistyczną od fantastycznej w prostych przykładach. - Z pomocą rozpoznaję epikę, lirykę i dramat. - Odróżniam dialog od monologu; wskazuję tekst główny i didaskalia według wzoru. - Rozpoznaję znaną powieść, opowiadanie, bajkę lub legendę.	- Omawiam podstawowe elementy świata przedstawionego i porządkuję zdarzenia. - Rozpoznaję typ narracji; charakteryzuję bohatera na podstawie podanych fragmentów. - Wskazuję przyczyny konfliktu i nazywam emocje postaci. - Rozróżniam akt, scenę, dialog, monolog i didaskalia. - Rozpoznaję powieść historyczną, przypowieść, anegdotę, epopeję i tragedię według omówionych cech. - Wskazuję prosty przykład komizmu, ironii lub retrospekcji.	- Analizuję świat przedstawiony, kompozycję oraz zależności między wydarzeniami. - Charakteryzuję narratora, bohatera indywidualnego i zbiorowego; uzasadniam wnioski fragmentami tekstu. - Porównuję postacie, objaśniam motywację, relacje i rozwój konfliktu. - Omawiam funkcje dialogu, monologu wewnętrznego, didaskaliów oraz sceny. - Uzasadniam przynależność utworu do poznanego rodzaju i gatunku, w tym epopei oraz tragedii. - Wyjaśniam źródła komizmu, rolę ironii, retrospekcji i puenty.	- Wyjaśniam wpływ narracji i kompozycji na sposób postrzegania świata oraz bohaterów. - Omawiam złożoność postaw, oddzielając ocenę narratora od własnego stanowiska. - Analizuję konflikt dramatyczny i powiązanie decyzji postaci z następstwami zdarzeń. - Wyjaśniam znaczenie konwencji realistycznej, fantastycznej, humorystycznej i karykaturalnej. - Objaśniam cechy epopei, tragedii, powieści historycznej, bajki i anegdoty w konkretnym utworze. - Wskazuję, jak historia i kontekst kulturowy wpływają na los jednostki oraz zbiorowości.	- Przedstawiam pogłębioną interpretację konstrukcji utworu i uzasadniam ją analizą szczegółów. - Rozważam różne odczytania motywacji bohaterów oraz perspektywy narratora. - Porównuję sposoby budowania konfliktu i przedstawiania podobnych problemów w różnych utworach. - Wyjaśniam funkcję łączenia konwencji, zmiany perspektywy i celowej deformacji rzeczywistości. - Trafnie zestawiam cechy gatunkowe, kompozycję oraz historyczne i filozoficzne konteksty. - Formułuję samodzielne wnioski dotyczące uniwersalnych i historycznie uwarunkowanych sensów dzieła.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
3. Odbiór tekstów kultury Część 2 z 3 Poezja, obrazowanie, środki stylistyczne i konteksty	- Określam temat i nastrój wiersza prostymi słowami. - Z pomocą wskazuję podmiot liryczny i adresata. - Rozpoznaję wers, strofę, rym oraz podstawowy środek stylistyczny. - Odczytuję dosłowny sens wypowiedzi i prostą przenośnię. - Rozpoznaję w znanym przykładzie fraszkę lub pieśń. - Wskazuję z pomocą wartość lub problem poruszony w utworze.	- Charakteryzuję podmiot liryczny i opisuję sytuację liryczną. - Rozróżniam lirykę bezpośrednią, pośrednią i zwrotu do adresata w typowych przykładach. - Wyodrębniam obrazy poetyckie i objaśniam związek tytułu z treścią. - Rozpoznaję fraszkę, pieśń i wiersz wolny; wskazuję elementy rytmizujące. - Nazywam poznane środki i objaśniam prostą metaforę, symbol lub puentę. - Korzystam ze wskazanego kontekstu filozoficznego, historycznego, biblijnego lub kulturowego.	- Analizuję osobę mówiącą, adresata i sytuację liryczną, uzasadniając wnioski cytataми. - Wyjaśniam znaczenie obrazów poetyckich, tytułu, puenty i sformułowań przenośnych. - Omawiam cechy fraszki, pieśni i wiersza wolnego oraz funkcję rytmu. - Rozpoznaję rymy męskie i żeńskie, dokładne i niedokładne. - Określam funkcje epitetu, metafory, porównania, uosobienia, onomatopei, apostrofy, powtórzenia i pytania retorycznego. - Wykorzystuję kontekst filozoficzny, egzystencjalny, historyczny lub kulturowy do wyjaśnienia sensu.	- Łączę analizę kompozycji, sytuacji lirycznej i języka z interpretacją całego wiersza. - Wyjaśniam sens symboliczny, ironię i wieloznaczność; porównuję postawy osób mówiących. - Objaśniam rolę rytmu, brzmienia, rodzaju wiersza i zabiegów składniowych. - Analizuję funkcję neologizmu, kolokwializmu, prozaizmu, zdrobnienia, zgrubienia i wykrzyknienia. - Rozpoznaję rozbudowane porównanie, w tym homeryckie w omawianym materiale, i objaśniam jego funkcję. - Celowo dobieram konteksty, uwzględniając także tytuł zbioru, czas powstania i poznane idee filozoficzne.	- Formułuję samodzielną, pogłębioną interpretację, opartą na spójnej analizie tekstu. - Rozważam różne odczytania metafory, puenty lub postawy osoby mówiącej. - Wyjaśniam współdziałanie warstwy brzmieniowej, składniowej, słownikowej i kompozycyjnej. - Trafnie interpretuję nietypowe zestawienia słów oraz pozorną prostotę wypowiedzi poetyckiej. - Porównuję sposoby przedstawiania tego samego problemu w różnych wierszach. - Twórczo wykorzystuję adekwatne konteksty filozoficzne, historyczne i kulturowe, unikając luźnych skojarzeń.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
3. Odbiór tekstów kultury Część 3 z 3 Publicystyka, dzieła sztuki, film, teatr i komiks	- Wyszukuję informacje podane wprost i odpowiadam na proste pytania. - Określam temat krótkiego tekstu oraz wskazuję oczywisty fakt i opinię. - Rozpoznaję obraz, rzeźbę, grafikę, plakat, film, spektakl i komiks. - Nazywam wrażenia wywołane dziełem i opisuję jego widoczne elementy. - Wskazuję prostą zgodność między fragmentem literackim a jego adaptacją.	- Wybieram najważniejsze informacje i określłam główną myśl wypowiedzi. - Rozpoznaję artykuł, reportaż i recenzję w typowych przykładach. - Odróżniam informację, komentarz i ocenę; wskazuję słownictwo oceniające. - Odczytuję prostą symbolikę dzieła i rozpoznaję podstawowe różnice tworzywa sztuk. - Rozpoznaję wybrane plany filmowe; omawiam rolę słowa i obrazu w komiksie. - Wskazuję podobieństwa oraz różnice między tekstem a adaptacją.	- Selekcjonuję informacje jawne i pośrednie; określłam stanowisko oraz intencję autora. - Omawiam budowę i funkcje artykułu, reportażu i recenzji; odróżniam publicystykę od literatury pięknej. - Interpretuję malarstwo, rzeźbę, grafikę i plakat, odwołując się do ich środków wyrazu. - Rozpoznaję plan daleki, ogólny, pełny, średni, zbliżenie i detal. - Porównuję film, teatr i komiks z literaturą; omawiam wybrane zabiegi adaptacyjne. - Rozpoznaję cechy kiczu w omawianych przykładach i uzasadniam własną opinię o dziele.	- Analizuję tok rozumowania i kompozycję tekstu; odróżniam fakty, komentarze, opinie oraz oceny. - Wyjaśniam rolę publicystyki w przedstawianiu problemów społecznych. - Łączę analizę kompozycji, symboliki i środków artystycznych z interpretacją dzieła. - Wyjaśniam funkcje planu filmowego, sceny, elementów teatralnych i konwencji komiksowej. - Oceniam adaptację na podstawie określonych kryteriów i związku z pierwowzorem. - Rozważam wartość dzieła, zjawisko kiczu i artystyczny charakter reklamy, popierając ocenę przykładami.	- Syntetyzuję informacje i krytycznie porównuję perspektywy autorów różnych tekstów. - Wyjaśniam, jak dobór informacji, komentarza i formy gatunkowej wpływa na przekaz. - Przedstawiam pogłębioną interpretację dzieła sztuki z trafnie dobranym kontekstem. - Analizuję, jak tworzywo i konwencja filmu, teatru lub komiksu zmieniają odbiór problemu. - Porównuję dzieła różnych sztuk i formułuję samodzielne wnioski estetyczne. - Argumentuję ocenę wartości dzieła, odróżniając osobistą preferencję od przyjętych kryteriów.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
4. Tworzenie wypowiedzi Część 1 z 3 Notatka, streszczenie, opowiadanie, opis i charakterystyka	- Gromadzę z pomocą informacje i uzupełniam prosty plan lub notatkę. - Odtwarzam główne wydarzenia potrzebne do streszczenia. - Piszę krótkie opowiadanie według pytań, zachowując podstawową kolejność zdarzeń. - Opisuję prostymi zdaniem postać, przeżycie, sytuację lub dzieło sztuki. - Wskazuję cechy bohatera; z pomocą zapisuję krótką charakterystykę lub autocharakterystykę.	- Sporządzam prostą notatkę i plan; formułuję pytania do akapitów. - Streszczam tekst, zachowując jego główny sens i podstawowe wydarzenia. - Redaguję opowiadanie z dialogiem, opisem i prostą charakterystyką. - Piszę opis obrazu, rzeźby, sytuacji i przeżyć według instrukcji. - Tworzę charakterystykę i autocharakterystykę; wskazuję podobieństwa oraz różnice między postaciami. - Zachowuję podstawowy podział na akapity i poprawiam wskazane usterki.	- Samodzielnie selekcjonuję informacje, tworzę notatkę, plan i rzeczowe pytania do tekstu. - Redaguję zwięzłe streszczenie bez niepotrzebnych szczegółów oraz własnych ocen. - Tworzę spójne opowiadanie z dialogiem, opisem i charakterystyką; zachowuję konsekwencję narracji. - Opisuję obraz, rzeźbę, sytuację i przeżycia, dobierając właściwe słownictwo. - Redaguję charakterystykę porównawczą oraz autocharakterystykę opartą na konkretnych przykładach. - Stosuję środki spójności i samodzielnie koryguję typowe błędy.	- Tworzę syntetyczne notatki z kilku źródeł i świadomie planuję kompozycję. - Streszczam tekst własnymi słowami; w zadaniu twórczym konsekwentnie przyjmuję perspektywę bohatera. - Buduję ciekawą fabułę, różnicuję tempo narracji i funkcjonalnie stosuję retrospekcję. - Łączę opis przeżyć, sytuacji i dzieła sztuki z wybraną konwencją wypowiedzi. - Porównuję postacie według spójnych kryteriów, wykorzystując charakterystykę bezpośrednią i pośrednią. - Samodzielnie redaguję tekst, usuwając niejasność, powtórzenia i niespójność.	- Tworzę przejrzystą syntezę materiału i dobieram najskuteczniejszą formę jego uporządkowania. - Redaguję precyzyjne streszczenie, trafnie oddające hierarchię treści i relacje między zdarzeniami. - Piszę oryginalne opowiadanie o przemyślanej kompozycji, wiarygodnych postaciach i celowym zakończeniu. - Świadomie wykorzystuję humor, perspektywę narracyjną i zróżnicowane rodzaje opisu. - Tworzę pogłębioną charakterystykę porównawczą lub autocharakterystykę, unikając schematycznych ocen. - Dopracowuję tekst pod względem sensu, stylu, kompozycji i poprawności.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
4. Tworzenie wypowiedzi Część 2 z 3 Rozprawka, przemówienie i recenzja	- Rozumiem temat; z pomocą formułuję opinię i prosty argument. - Uzupełniam plan rozprawki i dobieram znany przykład do tezy. - Piszę krótką wypowiedź z początkiem, rozwinięciem i zakończeniem. - Z pomocą przygotowuję przemówienie o określonym celu. - Podaję tytuł ocenianego dzieła oraz prostą opinię jako podstawę recenzji.	- Formułuję tezę lub prostą hipotezę i dobieram argumenty według planu. - Piszę rozprawkę z przykładami z poznanych tekstów oraz prostym wnioskiem. - Redaguję przemówienie ze zwrotami do odbiorcy i podstawowymi środkami retorycznymi. - Tworzę recenzję według schematu: informacje o dziele, jego omówienie i ocena. - Stosuję akapity, podstawowe słownictwo argumentacyjne i poprawiam wskazane błędy.	- Samodzielnie analizuję problem; formułuję tezę lub hipotezę oraz rozwijam argumenty. - Tworzę spójną rozprawkę, odróżniając uzasadnienie od streszczenia i argument od przykładu. - Dobieram trafne odwołania literackie oraz kontrargument; formułuję logiczny wniosek. - Redaguję przemówienie z celowo użytymi zwrotami, pytaniami retorycznymi i powtórzeniami. - Piszę recenzję książki, filmu, spektaklu, gry lub nagrania, uzasadniając ocenę konkretnymi cechami. - Zachowuję spójność, odpowiedni styl i poprawny sposób wprowadzania cytatów.	- Rozważam problem wielostronnie; hierarchizuję argumenty i rzeczowo odpowiadam na kontrargumenty. - Piszę przekonującą rozprawkę z funkcjonalnymi przykładami, kontekstami oraz wnioskowaniem. - Spójnie prowadzę wywód od tezy albo hipotezy do wynikającego z niego zakończenia. - Tworzę przemówienie dostosowane do sytuacji i odbiorcy; świadomie posługuję się retoryką. - Redaguję recenzję opartą na określonych kryteriach, odróżniając opis dzieła od jego oceny. - Sprawnie redaguję własne teksty, dopracowując argumentację, kompozycję i język.	- Przedstawiam przemyślane ujęcie problemu, uwzględniając nieoczywiste zależności i ograniczenia argumentów. - Tworzę dojrzałą rozprawkę z pogłębioną analizą przykładów i trafnymi kontekstami. - Formułuję samodzielne wnioski, wynikające z wyводу i unikające uproszczeń. - Piszę oryginalne, przekonujące przemówienie, łącząc precyzję myśli z siłą oddziaływania. - Tworzę wnikliwą recenzję, uzasadniając ocenę analizą tworzywa, konwencji i zamysłu dzieła. - Świadomie doskonale tekst i uzasadniam zastosowane rozwiązania kompozycyjne oraz stylistyczne.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
4. Tworzenie wypowiedzi Część 3 z 3 Formy użytkowe, publicystyczne, osobiste i przekształcanie tekstu	- Rozpoznaję CV, list motywacyjny i podanie; uzupełniam podstawowe elementy według wzoru. - Z pomocą redaguję krótki list, dedykację, apel lub hasło słownikowe. - Zapisuję prostą kartkę z pamiętnika lub dziennika na podstawie pytań. - Przygotowuję krótki tekst informacyjny według instrukcji. - Zapisuję pracę w edytorze i poprawiam wskazane elementy układu.	- Tworzę CV, list motywacyjny i podanie według schematu, zachowując podstawowe dane oraz układ. - Piszę list, list otwarty, apel i dedykację z rozpoznawalną intencją. - Redaguję kartkę z pamiętnika lub dziennika oraz prosty monolog w roli postaci. - Tworzę krótki artykuł, notatkę prasową lub wpis na blogu według planu. - Z pomocą przekształcam fragment w dialog, parafrazę lub scenariusz; stosuję podstawowe zasady edycji.	- Samodzielnie redaguję CV, list motywacyjny i podanie, dopasowując treść do sytuacji oraz celu. - Tworzę poprawne formalnie listy, apel, dedykację i hasło informacyjne. - Piszę dziennik, pamiętnik lub wspomnienie z konsekwentną perspektywą oraz elementami autocharakterystyki. - Redaguję artykuł, notatkę prasową, wpis na blogu i prosty reportaż, rozróżniając fakt od komentarza. - Przekształcam tekst w scenariusz, scenę dramatyczną lub parafrazę; zachowuję sens i czytelny układ.	- Redaguję zwięzłe, rzeczowe CV, list motywacyjny i podanie w odpowiednim stylu urzędowym. - Celowo dobieram środki perswazji w liście otwartym, apelu i innych wypowiedziach użytkowych. - Łączę narrację osobistą z refleksją, opisem przeżyć i konsekwentną kreacją osoby mówiącej. - Tworzę artykuł lub reportaż z przemyślaną kompozycją, wyraźnym tematem i rzetelnym materiałem. - Piszę scenariusz, parafrazę lub dalszy ciąg dramatu, świadomie dobierając środki właściwe formie. - Dopracowuję zapis komputerowy, hierarchię informacji, akapity, nagłówki i poprawność językową.	- Swobodnie stosuję poznane formy użytkowe, precyzyjnie odpowiadając na potrzeby odbiorcy i sytuacji. - Tworzę przekonujące teksty perswazyjne z zachowaniem rzetelności i etyki słowa. - Nadaję wypowiedzi osobistej indywidualny charakter, łącząc refleksję z przemyślaną kompozycją. - Piszę dojrzały artykuł, reportaż lub wpis, świadomie operując informacją, sceną, komentarzem i oceną. - Twórczo przekształcam tekst w scenariusz, parafrazę, monolog lub fabułę gry, uzasadniając wybory. - Samodzielnie redaguję i koryguję tekst, uzyskując spójność treści, formy, stylu oraz edycji.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
5. Rozwijanie zdolności autorefleksji i budowanie tożsamości Pytania filozoficzne, wartości, tożsamość i samoocena	- Rozpoznaję proste pytanie o szczęście, sens życia, dobro lub wartość sztuki. - Wskazuję wartość ważną dla bohatera i nazywam jego emocje. - Krótko przedstawiam własną opinię o wyborze postaci. - Z pomocą wskazuję związek losu bohatera z historią lub środowiskiem. - Nazywam mocny element własnej pracy i trudność wymagającą pomocy.	- Wyjaśniam problem egzystencjalny przedstawiony w tekście i podaję prosty przykład. - Rozpoznaję poznane stanowiska filozoficzne, np. stoickie, epikurejskie i cynickie. - Porównuję wartości ważne dla bohatera z własną hierarchią, uzasadniając wypowiedź. - Wskazuję znaczenie języka, kultury, historii i relacji z innymi dla człowieka. - Podejmuję samoocenę według podanych kryteriów i korzystam ze wskazówek do poprawy.	- Formułuję pytania filozoficzne wynikające z lektury i uzasadniam odpowiedzi. - Omawiam stoicyzm, epikureizm i cynizm w poznanych tekstach; odróżniam ideę od cynicznego zachowania. - Analizuję dylematy moralne, konflikty wartości oraz konsekwencje wyborów postaci. - Wyjaśniam wpływ historii, języka, wspólnoty i sztuki na tożsamość jednostki. - Porównuję własne stanowisko z cudzym, rozpoznaję ograniczenia swoich argumentów i planuję poprawę.	- Rozważam problem szczęścia, godności, odpowiedzialności lub sensu życia z różnych perspektyw. - Porównuję poznane poglądy filozoficzne i rozważam ich aktualność na podstawie tekstów oraz obserwacji. - Oddzielam rozumienie motywacji bohatera od aprobaty jego postępowania. - Omawiam związek pamięci historycznej, doświadczeń wojennych i dziedzictwa kulturowego z tożsamością. - Dokonuję rzeczowej autorefleksji; modyfikuję własne sądy oraz sposób pracy pod wpływem argumentów.	- Samodzielnie stawiam pogłębione pytania o wartości i kondycję człowieka. - Łączę refleksję filozoficzną z analizą literatury, sztuki i doświadczeń historycznych. - Dostrzegam napięcia między wartościami, rozważam konsekwencje różnych rozwiązań i uzasadniam wnioski. - Tworzę przemyślaną refleksję o tożsamości jednostki oraz jej odpowiedzialności wobec wspólnoty. - Świadomie weryfikuję własne założenia i oceniam, jak informacja zwrotna wpłynęła na rozwój umiejętności.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
6. Elementy edukacji medialnej Rzetelność informacji, publicystyka, reklama i manipulacja	- Wyszukuję prostą informację we wskazanym źródle. - Podaję źródło wykorzystanego materiału według wzoru. - Odróżniam oczywisty fakt od opinii. - Rozpoznaję reklamę i wskazuję jej podstawowy cel. - Z pomocą wskazuję kłamstwo lub próbę wywierania nacisku w komunikacie. - Tworzę krótki przekaz cyfrowy zgodnie z instrukcją i podstawowymi zasadami grzeczności.	- Wybieram informacje potrzebne do zadania i porównuję wskazane źródła. - Zaznaczam cytaty oraz podaję autora i tytuł materiału. - Odróżniam informację, komentarz i ocenę w prostym tekście medialnym. - Wskazuję hasło, obraz, emocje i zwroty perswazyjne w reklamie, plakacie lub ulotce. - Rozpoznaję prosty przykład manipulacji, prowokacji i nieetycznego zachowania językowego. - Przygotowuję prosty wpis, notatkę lub materiał publicystyczny z określonym odbiorcą.	- Samodzielnie wyszukiuję i selekcjonuję informacje z różnych źródeł; sprawdzam ich pochodzenie. - Rzetelnie cytuję i dokumentuję wykorzystane materiały. - Rozróżniam fakty, komentarze i oceny oraz omawiam rolę artykułu i reportażu w mediach. - Analizuję środki oddziaływania reklamy, plakatu i ulotki; rozpoznaję nawiązania kulturowe. - Wyjaśniam różnicę między perswazją, manipulacją, kłamstwem i prowokacją. - Tworzę czytelny przekaz medialny, dostosowując formę i język do celu oraz odbiorcy.	- Porównuję informacje, ich kontekst i sposób prezentacji; uzasadniam ocenę wiarygodności źródła. - Wyraźnie oddzielam własną wypowiedź od cytatu, parafrazy i cudzych ustaleń. - Analizuję, jak selekcja faktów, komentarz i słownictwo oceniające kształtują przekaz. - Wyjaśniam mechanizmy perswazji i manipulacji oraz wpływ reklamy na życie społeczne i kulturę. - Krytycznie oceniam etyczny wymiar przekazu, uwzględniając jego adresata i możliwe skutki. - Redaguję rzetelny tekst medialny, świadomie łącząc informację z wyraźnie oznaczoną oceną.	- Samodzielnie konfrontuję różne źródła i wskazuję podstawy oraz granice formułowanych wniosków. - Dokumentuję pochodzenie informacji i uczciwie przedstawiam cudze stanowiska. - Rozpoznaję ukryte założenia, przemilczenia i manipulacyjny sposób zestawiania treści. - Wnikliwie oceniam reklamę jako przekaz perswazyjny, społeczny i możliwą wypowiedź artystyczną. - Proponuję rzetelną korektę komunikatu wprowadzającego w błąd i uzasadniam potrzebne zmiany. - Tworzę przemyślany, odpowiedzialny przekaz medialny i oceniam skuteczność zastosowanych środków.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
7. Praktyki lekturowe Znajomość lektur, zestawianie utworów i rozwijanie czytania	• Czytam omawiany utwór lub wskazany fragment w zakresie pozwalającym wskazać temat i główne postacie. • Korzystając z zestawienia, podaję autora i tytuł poznanego tekstu. • Odtwarzam podstawowe wydarzenia i rozpoznaję znany fragment. • Z pomocą odnajduję w lekturze informację potrzebną do odpowiedzi. • Krótko mówię o swoich wrażeniach czytelniczych.	• Znam główne wydarzenia i problemy omawianych utworów oraz fragmentów. • Łączę tytuły z autorami; rozpoznaję tekst na podstawie charakterystycznej sceny lub cytatu. • Omawiam bohaterów, podstawowe konflikty i przesłanie lektury. • Wybieram fragment potwierdzający prostą opinię o tekście. • Korzystam z notatek podczas porządkowania lektur; znam nazwiska omawianych polskich noblistów literackich.	• Samodzielnie przywołuję treść omawianych lektur, odróżniając postacie, zdarzenia i konteksty. • Przypisuję utwór autorowi, rodzajowi i gatunkowi; określám jego najważniejsze problemy. • Dobieram trafne cytaty i przykłady do interpretacji, porównań oraz argumentacji. • Zestawiam postawy i motywy w różnych utworach; rozróżniam pierwowzór i adaptację. • Planuję czytanie oraz powtórzenie; porządkuję poznanych twórców chronologicznie i omawiam wybrane osiągnięcia noblistów.	• Wykorzystuję szczegółową znajomość tekstów do pogłębionej analizy i uzasadniania stanowiska. • Łączę utwory z poznanymi kontekstami historycznymi, filozoficznymi i kulturowymi. • Porównuję sposoby przedstawiania podobnych problemów w utworach różnych autorów i epok. • Wyjaśniam znaczenie charakterystycznego cytatu w całości utworu. • Samodzielnie wracam do lektury, weryfikuję interpretację i uzasadniam ocenę wartości książki.	• Tworzę samodzielne syntezy tematów, motywów i postaw w omawianych lekturach. • Trafnie i oszczędnie wykorzystuję szczegóły, cytaty oraz konteksty w złożonej wypowiedzi. • Formułuję własne problemy interpretacyjne i rozwiązuję je na podstawie tekstów. • Porównuję różne odczytania oraz adaptacje, uzasadniając ocenę ich związku z pierwowzorem. • Świadomie rozwijam zainteresowania czytelnicze i refleksję nad rolą literatury oraz przemianami kultury książki.

Obszar umiejętności	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Wzorowa
8. Doświadczenia edukacyjne Projekty, reportaż, inscenizacja, film i gra fabularna	- Według instrukcji wykonuję prostą część projektu. - Gromadzę wskazany materiał i krótko przedstawiam efekt swojej pracy. - Wykonuję element scenariusza, komiksu, reportażu, inscenizacji lub gry. - Z pomocą wyjaśniam związek zadania z omawianym tekstem. - Wskazuję rezultat, który wymaga poprawy.	- Realizuję przyjęte zadanie w projekcie na podstawie planu. - Współtworzę scenariusz filmowy, adaptację teatralną, reportaż lub grę fabularną. - Dobieram prosty środek plastyczny, teatralny lub filmowy do przedstawianej treści. - Prezentuję materiał i omawiam swój wkład. - Korzystam ze wskazówek podczas poprawiania projektu i oceny jego zgodności z tematem.	- Samodzielnie planuję swoją część projektu i uzgadniam ją z działaniami innych osób. - Gromadzę materiał do reportażu lub graficznego opracowania dziejów książki; tworzę spójną prezentację rezultatów. - Tworzę scenariusz filmu, także niemego, adaptację sceniczną lub komiks na podstawie tekstu. - Opracowuję fabułę i zasady gry związane z przyjętą konwencją; współtworzę akcję polonistyczną. - Przedstawiam projekt, uzasadniam dobór treści i wprowadzam poprawki zgodnie z celem.	- Współtworzę plan projektu i dbam o merytoryczną oraz kompozycyjną spójność całości. - Łączę rzetelną dokumentację z czytelną formą reportażu lub prezentacji. - Świadomie dobieram obraz, działanie sceniczne, plan filmowy, gest i dźwięk do sensu tekstu. - Buduję przemyślaną fabułę gry i powiązane z nią działania uczestników. - Oceńam rezultat według przyjętych kryteriów i wykorzystuję informację zwrotną do jego udoskonalenia.	- Proponuję oryginalną koncepcję projektu i przekładam ją na wykonalny, spójny plan. - Twórczo łączę wiedzę literacką, medialną i kulturową, zachowując rzetelność materiału. - Tworzę przemyślany reportaż lub przekład tekstu na film, teatr czy komiks i uzasadniam decyzje. - Opracowuję angażującą grę fabularną albo działanie polonistyczne o wyraźnym celu edukacyjnym. - Samodzielnie rozwiązuję problemy wykonawcze i formułuję trafne wnioski o efektach oraz sposobie pracy.

Źródło opracowania: „Materiały pomocnicze dla nauczyciela do przygotowania rozkładu materiału – klasa 8”, część „Wymagania szczegółowe zoperacjonalizowane”. Pominięto tematy lekcji i wykaz odniesień do podstawy programowej. Wymagania pogrupowano i zróżnicowano na potrzeby tego opracowania.

W obszarze autorefleksji oceniane są umiejętności analizy, uzasadniania sądów i oceny własnej pracy. Formy projektowe odnoszą się do zadań realizowanych podczas zajęć.